

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Муродов Амиршоҳ Амиралихонович дар мавзуи
«Технологияи муфиди беҳгардонии сифати баъзе рағани растаниҳои ғизоӣ»
барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи
ихтисоси 6D072704 - Технологияи рағанҳо, рағанҳои эфирӣ ва маҳсулоти
атриётию косметикӣ

Муҳимияти мавзӯи диссертатсионӣ. Пешрафти истеҳсолоти кишоварзӣ
омили муҳимтарини таъмини амнияти озуқаворӣ ҳар як кишвар ба ҳисоб
рафта, аз ҷумлаи ҳадафҳои афзалиятноки ҳар як давлату миллат маҳсуб
меёбад. Яке аз самтҳои асосӣ ва афзалиятноки рушд ва пешбурди соҳаи
истеҳсол намудани молу маҳсулоти босифат, беҳатар, аз ҷиҳати экологӣ тоза
ва рақобатнок мебошад.

Таъмини амнияти озуқаворӣ ва дастрасии аҳоли ба ғизои хушсифат яке
аз ҳадафҳои Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи
то соли 2030 муайян гардидааст.

Коркарди навҳои нави маҳсулоти хӯрока аз растаниҳои муфид,
коркарди вариантҳои оптималии ҳосил намудани рағанҳо, сафедаҳо,
карбогидратҳо, витаминҳо ва дигар пайвастагиҳои химиявӣ, ки марбут ба
ғизо мебошанд, яке аз масъалаҳои актуалии илм ва истеҳсолоти муосири соҳаи
ғизо ба ҳисоб меравад.

Дар баробари ин, масъалаҳои барқарорнамоии рағанҳои истифодашуда
ва беҳгардонии сифат ва хосиятҳои органолептикии онҳо низ аз аҳамият ҳолӣ
набуда, дастовардҳои илмӣ дар ин самт метавонанд дар ҳалли ин мушкилот
заминагузори намоянд. Махсус истифодаи антиоксидантҳои табиӣ
метавонанд дар беҳгардонии сифати рағанҳо ҳангоми нигоҳдорӣ ва коркарди
термикӣ мусоидат намоянд. Дастиовардҳои илмӣ дар ин соҳа метавонанд на
танҳо дорои аҳамияти амалӣ бошанд, инчунин натиҷаҳо метавонанд
назарияҳои мавҷудбударо тақмил диҳанд. Ин чанбаҳо аз он гувоҳӣ медиҳанд,
ки кори диссертатсионии мазкур дар замони муосир муҳим, саривақтӣ ва хеле
ҳам муҳим ба ҳисоб меравад.

Мақсади таҳқиқоти мазкур омӯзиши раванди оксидшавии равғани растаниҳо ҳангоми нигоҳдорӣ ва коркарди термикӣ, инчунин коркарди технологияи муфиди барқароркунӣ, беҳгардони сифат ва хосиятҳои органилептикӣ бо истифода аз антиоксидантҳо ва адсорбентҳо мебошад.

Барои амалӣ намудани мақсади кор **вазифаҳои зерин** гузошта шудаанд:

- омӯзиши нишондиҳандаҳои технологии баъзе равғани растаниҳои ғизоӣ ва худрӯй, аз қабилҳои равғани пахта, равғани зағир, равғани ангури худрӯй ва мушхор;

- муайян намудани зичӣ, нишондиҳандаи шикасти рӯшноӣ, адади кислотагӣ, адади собунонӣ, адади эфирӣ ва адади йодии равғанҳои таҳқиқшаванда;

- таҳлили ҷанбаҳои физикию химиявии раванди талхшавии равғанҳо ҳангоми нигоҳдорӣ ва коркарди термикӣ;

- коркарди технологияҳои муфиди барқароркунӣ (регенератсия)-и равғанҳои растанигии истифодашуда;

- коркарди технологияҳои муфиди безараргардони баъзе равғанҳои техники растанигӣ;

- таҳқиқи таъсири фенолҳои табиӣ (пирокатехин), витамини С ва витамини Е, ҳамчун антиоксидант дар раванди оксидшавии равғанҳои хурданӣ ҳангоми нигоҳдорӣ ва коркарди термикӣ.

Навгони илмӣ ва аҳамияти назариявии диссертатсия. Тавассути истифодаи тарикаҳои техникаи липидология ва методҳои таҳлили ҷарбу равғанҳо раванди оксидшавии равғанҳои пахта, зағир ва баъзе равғани растаниҳои худрӯй омӯхта шудааст. Барои паст намудани суръати реаксияи оксидшавии равғанҳои таҳқиқшаванда як зумра антиоксидантҳо аз қабилҳои феноли пирокатехин, токоферолҳо ва витамини С истифода гардид.

Аз ҷониби муаллиф муайян карда шудааст, ки барои паст намудани суръати реаксияи оксидшавии равғани пахта, ҳангоми нигоҳдории пирокатехин нисбатан афзалиятнок мебошад. Барои ҷудо намудани пирокатехин аз таркиби тухми мушхор технологияи муфид коркард гардид.

Дар рафти таҳқиқотҳо инчунин технологияи нави барқароркунӣ ва безараргардони равғанҳои ғизоии истифодашуда коркард гардида, ҷанбаҳои технологӣ ва физикию-химиявӣ технологияи коркардшуда муайян карда шудааст.

Таҳлили кори диссертатсионии доктараби кори илмӣ Муродов Амиршоҳ Амралихонович нишон медиҳад, ки кори пешниҳодшуда дорои аҳамияти амалӣ ва назарӣ дорад. Натиҷаҳои таҳқиқи омӯзиши раванди оксидшавии равғанҳо метавонад дар рушди назарияи вобастагии суръати реаксияи оксидшавии ҷарбу равғанҳо вобаста ба таркиби химиявӣ ва омилҳои таъсиркунанда заминагузорӣ намояд. Дастовардҳои илмӣ дар ҷодаи таъсири фенолҳо ва витаминҳо ҳамчун антиоксидант дар таҷриба додани назарияи вобастагии сохти молекулавӣ глицеридҳои таркиби равғанҳо ба хосияти антиоксидантҳо заминагузорӣ намоянд.

Таъдиқи дурусти натиҷаҳои таҷқиқотҳои эксперименталӣ, дастовардҳои илмӣ, хулосаҳо ва пешниҳодот бо истифода аз тариқаҳои муосири таҳлил, аз қабили таҳлили спектрии атомӣ-эмиссионӣ, хроматографияи қоғазӣ ва тунукқаббата, титрометрия, экстраксия, калориметрия ва усулҳои спектрии асоснок гардидааст.

Натиҷаҳои илмӣ дар диссертатсия пешниҳодшуда маълумотҳои нави илмиро аз нигоҳи химияи равғанҳо дар бар мегирад. Эътимодноки ва дақиқ будани натиҷаҳо бо истифода аз методҳои муосири химиявӣ ва тариқаҳои таҳлили физикию-химиявӣ бо истифода аз эталонҳо асоснок шудаанд.

Диссертатсияи Муродов Амиршоҳ Амралихонович аз муқаддима, се боб, хулоса, дар ҳаҷми 137 саҳифаи ҷопи компютерӣ (бо замима), рӯйхати адабиётҳои истифодашуда бо шумораи 145 номгӯй, ки аз он 39 номгӯй бо забони хориҷӣ, 28 ҷадвал ва 8 расм иборат мебошад.

Вобаста ба натиҷаҳои таҷқиқот 10 нашри илмӣ ба ҷоп расонида шуд, ки аз ин шумора, 5 мақола дар маҷаллаҳои, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда, 1 мақола дар маҷаллаи илмӣ байналмилалӣ, 4 фишурда дар конференсияҳои

сатҳи байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ ба таъб расидаанд, инчунин 1 нахустпатент гирифта шудааст.

Натиҷаҳои тадқиқот дар интишороти илмии докталаб Муродов А.А. инъикоси пурраи худро ёфтаанд.

Ҳангоми иҷро намудани тадқиқоти мазкур дар қори диссертатсионии докталаб баъзе норасогиҳо ва эродҳо дида мешаванд.

1. Мувофиқи назарияи маълум зичии моддаҳо бо нишондиҳандаи шикасти рӯшноӣ бояд дар мутаносибии роста қарор дошта бошанд. Таҳлилҳои эксперименталии гузаронидашуда нишон дод, ки дар равшанӣ ин ҳодиса дида намешавад. Барои чӣ?
2. Дар зербоби 3.1. таърихи рушди илми техника ва технологияи ҷарбу равшанӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон оварда шудааст. Беҳтар мешуд, ки ин зербоб пурра ба Боби шарҳи адабиёт ҷойгир карда шавад.
3. Барои собит намудани натиҷаҳои таҳқиқотҳои гузаронидашуда, тавсия мегардад, ки натиҷаҳо дар ягон озмоишгоҳҳои пешрафта дар миқёси ҷумҳурӣ ё берун аз кишвар аз ташхисҳои муқоисавӣ (МЛСИ) гузаронида мешуд.
4. Ба андешаи ман, пеш аз пешниҳоди хулосаҳо аз рӯи натиҷаҳои таҳқиқот дар рисола хулосаи умумӣ пешниҳод кардан оқилона мебуд.
5. Дар рисолаи илмӣ баъзе аз хатогиҳои имлогӣ ва ҷопӣ ба назар мерасанд.

Ин эродҳои дарҷгардида арзиши илмии қори диссертатсиониро дар умум паст наменамоянд. Диссертатсияи пешниҳодшуда қори ба анҷомрасонидаи илмӣ буда, натиҷаҳо бевосита метавонад дар пешрафти илми технологияи равшанӣ, равшанҳои эфирӣ ва маҳсулоти атриетию косметикӣ саҳми худро гузорад.

Автореферати диссертатсия мазмуни асосии тадқиқоти гузарондашударо ифода менамояд.

Дар асоси таҳлилҳои дар боло оварда шуда диссертатсияи Муродов Амиршоҳ Амралихонович дар мавзӯи «Технологияи муфиди беҳгардони сифати баъзе равшани растаниҳои гизой» ба талаботи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ буда, муаллифи диссертатсия

Муродов Амиршоҳ Амиралихонович арзандаи дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D072704 - Технологияи равғанҳо, равғанҳои эфирӣ ва маҳсулоти атриетӣю косметикӣ мебошад.

МУҚАРРИЗИ РАСМӢ:

Доктори илмҳои биологӣ, муовини директор оид ба илм ва таълим Институти ботаника, физиология ва генетикаи растаниҳои АМИТ (ихтисос 03.01.04- биохимия)

З.Б. Давлятназарова

Имзои З.Б. Давлятназарова-ро тасдиқ менамоем:
Сардори шуъбаи кадрҳо

Н.С. Умарова

734024, ш. Душанбе, к. Карамов, 27, Институти ботаника, физиология ва генетикаи растаниҳои АМИТ. Телефон: (+992) 919-01-23-21, E-mail: zulfiyad@gmail.com

